

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 917.

CHICAGO, ILL., 9 APRILA (APRIL 9), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

“BIBLIJA IMA EDINO PRAVO RAZLAGO O POSTANKU ČLOVEKA”.

Država Tennessee vesoljnemu svetu.

Zedinjene države se rade ponašajo s svojim šolstvom. Mnogokrat smo že čuli, da je ameriško šolstvo izmed vseh najbolj prosto verskih vplivov. Cerkev je v tej deželi ločena od države. Verskega pouka v naših javnih šolah ni. Otroci raznih konfesij sede skupaj in nikoli ni treba enemu ali drugemu biti v zadregi radi vere.

Ameriške javne šole res niso verske. Po ustavi Unije in posameznih držav tudi ne smejo biti. Raditega so razne konfesije, predvsem katoliška, zgradile svoje ljudske šole. Tudi vse večje slovenske fare jih imajo. Zgradile so tudi višje šole in vseučilišča. Ameriško višje šolstvo je bolj pod vplivom religij kakor v marsikateri drugi deželi. Državne univerze in višje šole so proste verske kontrole. A v tej deželi je precej sloviti vseučilišč, ki so posest te ali one konfesije. Vzdržujejo jih večinoma bogataši. Tako je ameriško višje šolstvo prišlo pod masko vere v posest in pod kontrolo denarne oligarhije.

Tudi ljudsko šolstvo se razvija pod takimi vplivi. Kdor misli, da religije nimajo v ljudskih šolah nobene besede, je v zmoti. Dobe se javne ljudske šole, v katerih se brez prikrivanja “podučuje” otroke v “svetih” resnicah. Nekatere v Minnesoti je stara slovenska naselbina, ki ima tudi svojo javno ljudsko šolo. Veronauk je v nji obligaten učni predmet, dasi je javna, ne pa katoliška šola. Ker nihče ne protestira, in ker je oblastim v tistem kraju pač vseeno, ne store ničesar da bi preprečile to kršenje postav. V mnogih javnih šolah se poučuje otroke o bibliji, ki je protestantom vseh sekt največja in najsvetejša knjiga, brez katere je malokatera družina. Učiteljice katoliške veroizpovedi govore učencem in učenkam v javnih ljudskih šolah o “verskih resnicah”, o čudežnem ustvarjanju sveta in take reči. To je proti zakonom, ampak zakoni sami od sebe ne store nikomur nič žalega.

Pred nekaj leti se je pod vodstvom W. J. Bryana in drugih podobnih bigotov obnovilo

borbo za odpravo nauka o evoluciji, o postanku človeka, iz javnih šol. V legislaturah nekaterih držav so bili predloženi predlogi, ki so določali, da je svetopisemska razlaga o postanku človeka edino pravilna. Smešili so Darwina in znanost in se rogali tistim, ki VEDO da se je človek razvil iz nižjih bitij. Legislature katere so bile osrečene s temi predlogi so o njih resno razpravljale; marsikak poslanec je modroval, da je za otroke res boljše če se ne uče stvari ki jih je dognala znanost o razvoju človeka. Modrovali so, da ima biblija o tem zelo lepo in interesantno razlago, in bibliji se mora verjeti. Na stvar se je nekako pozabilo, ali bigoti niso prenehali z bojem proti znanosti.

Meseca marca je postavodaja države Tennessee vzela en tak predlog z vso resnostjo v pretres in ga — sprejela. Tennessee ima okoli 2,400,000 prebivalcev, ki se smatrajo tako civilizirane in tako podobne svojemu biblijskemu stvarniku, da ne marajo v šolah svoje države nikakega pouka o evoluciji, ako ne soglaša s svetopisemskimi razlagami o ustvarjenju sveta in postanku človeka. Gubernor Austin Peay je podpisal to neumno postavo, in tako je država Tennessee proglasila odkritja vede za zmoto in biblijske pravljice za pravo, čisto in sveto resnico.

Tennessee bo lahko zatrla tisto malo nauka kar ga je bilo o evoluciji v svojih ljudskih šolah. Ali kako bo mogla prepričati profesorje na višjih šolah in na državni univerzi, da so v zmoti? Težko, da bi jim mogla pobožna legislatura dopovedati, da je biblija edina zanesljiva učna knjiga!

Ta slučaj dokazuje, na kako nizki stopnji je omika ljudstva v raznih Tennessee. Kaj naj si mislimo o inteligenci poslancev, ki s takimi zakoni varujejo ameriške institucije! Ko je bila namreč tennesseška odredba o evoluciji sprejeta, se je v proglasu naglašalo, da so take postave branik ameriških institucij, ker varujejo mladino pred “pohujšanjem” in “krivimi nauki!” Človek bi domneval, da bi se v parla-

mentih težko dobilo poslanca, ki bi bil pripravljen osmešiti se s tako bedastimi predlogi. Pa se dobe, — v naših legislaturah se dobe in dobila se je celo večina, ki je sprejela predlog, in dobil se je governer, ki ga je podpisal.

Kakor mnogo drugih postav, bo tudi tennesseeška postava, ki zanikava evolucijo, — razvoj človeka iz nižjih v popolnejša bitja — kmalu pozabljena. Bili so časi, ko so proti znanosti nastopale mogočnejše sile kakor pa jo predstavlja ignoranca tennesseeške legislature. Bili so časi, ko je bil znanstvenik ne samo zaničevan, ampak preganjan in izvržen iz "dostojne družbe". To ni bilo najhujše. Marsikdo je moral pretrpeti velike muke, marsikdo je plačal z življenjem za greh, ki ga je storil v očeh ignorantnih mogotcev. Tako je družba v prošlosti plačevala delavce na polju znanosti. Vsa papeževa prokletstva, vse kazni, vsa mučenja, grmade in vislice niso mogle preprečiti vidi iskati naprej. In je iskala. Znanost je odkrila človeštvu ogromna zagrinjala, pokazala mu je svet kakršen je, pokazala mu je kako se je pojavil na tem planetu človek, kakšen je bil, kako se je razvijal — pokazala je človeštvu razvoj — zakone razvoja! Pa pride zabita legislatura in v svoji za sedanje čase brezprimerni omejenosti pokaže, da je zanjo svet še vedno ploščat, da se zemlja ne obrača okoli solnca, da je bil svet ustvarjen natančno tako kakor je napisano v bibliji, in da je prišel človek na svet v božji podobi kakor ga je zmesil skupaj njegov stvarnik. In potem Eva, ki je kriva da je na svetu slabo in vse polno greha.

Legislatura v Tennessee ni dokazala drugega kakor da se človek res razvija, ampak zelo počasi. Razum mase — človeštva kot celote — se v eni generaciji pomakne komaj za minuto naprej.

Konvencija članstva socialistične stranke.

Sodrug E. V. Debs je še prošlo jesen predložil eksekutivi stranke načrt, ki je določal med drugim sklicanje konvencije soc. stranke v agitacijske name, na katero bi imel dostop kot delegat vsak dobro stoječ član in članica. O tem načrtu je razpravljala tudi izredna konvencija soc. stranke meseca feb. t. l. v Chicagi in zaključila, da se skliče v tem letu sedem masnih konvencij, katerih se udeleži med drugimi tudi E. V. Debs, predsednik soc. stranke. Vršile se bodo v sledečih mestih: New York; Cleveland, O.; Minneapolis, Minn.; Oklahoma City, Okla.; Settle, Wash.; San Francisco, Calif.; Los Angeles, Calif., in Chicago, Ill. V Chicagi se bo vršila dne 29. in 30. avgusta.

Ali ste iz vaše naselbine že odposlali naročila za prvomajsko in slavnostno izdajo "Proletarca"? Ako ne, poskrbite, da ga pošljete čim prej.

Kaj hočejo ruski socialisti.

Kaj hočejo ruski socialisti? je vprašanje, na katerega odgovarjajo komunisti drugače kot ruski socialisti. Socialisti v Rusiji so kontrarevolucionarji, zagovorniki carizma in zavezniki kapitalizma, pravijo komunisti v svoji propagandi. A isto trdijo o socialistih v vseh drugih deželah. Morris Hillquit je pred nekaj tedni na newyorškem shodu za osvoboditev političnih jetnikov ne samo v Ameriki ampak tudi v Rusiji dejal, da ruska revolucija ni zasluga sekte ki se danes naziva z imenom komunistična stranka, ampak mednarodnega delavskega socialističnega gibanja.

V Ameriki se že nekaj tednov mudi Rafael Abramovič, predstavnik ruske socialistične stranke. Nastopil je na raznih shodih in slikal politične razmere v Rusiji, kjer se s socialisti postopa hujše kakor z agenti carizma. Abramovič je v odgovor na napade v komunističnih listih napisal več člankov, ki so bili priobčeni v socialističnih in mnogih drugih delavskih listih. V sledečem članku pojasnjuje stališče ruskih socialistov napram sedanjemu režimu v Rusiji.

Boljševiška diktatura je bila zgrajena v dobi civilne vojne. Diktatura boljševikov je imela namen realizirati komunizem v Rusiji in socialno revolucijo po vsem svetu. Teror še vedno vlada v Rusiji. Odrekanje civilnih svobodščin, nemogočnost svobodnega izražanja, leži na javnem življenju Rusije kakor težki uteži.

Danes niti boljševiki več ne verujejo v možnost komuniziranja Rusije. Komunizem kot so si ga zarisali v svojih načrtih, je neizvedljiv in to niso spoznali šele sedaj. Tudi svetovna revolucija se ni dogodila, in ne civilna vojna. Ali mašine terorja, ki jih je vladajoča stranka ustvarila v času civilne vojne, eksistirajo naprej. Monarhistični in reakcionarni elementi so danes v Rusiji šibki in brezpomembni. Raditega je vsa sila boljševiškega terorja obrjena proti socialistom.

Ruski socialisti, posebno moja stranka, ne nasprotuje boljševizmu ker je zanje preveč socialističen, ampak nasprotno, ker je kljub radikalni frazeologiji reakcionaren in škodljiv interesom delavskega razreda. Mi stojimo na stališču, da ruska revolucija ni bila in v obstoječih razmerah ni mogla biti socialistična revolucija. Njena fundamentalna naloga je bila, kakor velike francoske revolucije l. 1789, strmoglaviti fevdalno aristokratsko monarhijo in izvesti agrarno revolucijo v interesu 100,000,000 kmečkkega prebivalstva. Ta naloga je izvršena. Civilna vojna je končana. Kar Rusija sedaj potrebuje ni politika destrukcije, ampak konstruktivno demokracijo, katera kljub vsem svojim napakam predstavlja za Rusijo največji napredek in potrebno fazo v njenem razvoju. Politična svoboda je sedaj Rusiji in posebno ruskem delavstvu ravno tako potrebna kakor zrak za dihanje.

Ruski socialisti ne stremimo nasilno vreči sovjetsko vlado. Nasprotno, mi smo proti nasilnim akcijam in ne podvzamemo ničesar kar bi vrglo deželo v nov kaos in v civilno borbo. Naš cilj je doseči potrebne reforme kolikor največ mogoče mirnim potom, največ s političnim pri-

tiskom delavske mase. Radi te taktike so socialisti vseh struj v Rusiji, vključivši georgijske, pripravljene delovati kot legalna opozicija, kateri bo v okvirju sovjetskega vladnega sistema zajamčena svoboda tiska, govora in zborovanja.

S tega stališča naša stranka propagira priznanje sovjetske Rusije od strani tujih držav. Mi smo vedno nasprotovali intervenciji zunanjih vlad in njihovemumu umešavanju v naše notranje razmere.

Mi smo za priznanje sovjetske vlade od strani tujih držav, ker vemo da s priznanjem preneha politika umešavanja in intervencije. Ali diplomatično priznanje ne pomeni moralno odobritev prizane vlade. Če bi jo, tedaj bi demokratične dežele ne mogle ostati v diplomatičnih stikih z Mussolinijevo vlado v Italiji in s Hortijevim režimom na Ogrskem. Niti ni priznanje ruske sovjetske vlade od strani katerikoli države revolucionarno ali kontrarevolucionarno dejanje. Tako priznanje ni nič drugega kakor navadno trgovsko vprašanje. V interesu bodočnosti Rusije in v interesu blagostanja in svetovnega miru je potrebno, da se jo potegne v mednarodno trgovino, čim preje tim bolje.

James H. Maurer o bodočnosti naše stranke.

Nihče bolj ne želi, da bi se ameriško delavstvo združilo za samostojno politično akcijo in se osvobodilo kapitalističnih strank in njihovih politikov, kot James H. Maurer, predsednik Pennsylvania State Federation of Labor in član eksekutive soc. stranke. Bil je za sodelovanje s KPPA., da se je potom nje delovalo med delavskimi masami za to idejo. Ko so odbori odločujočih unij videli da ima socialistična propaganda uspeh, so nastopili odprto proti ameriški delavski stranki in na konvenciji dne 21. februarja v Chicagi so izjavili, da bodo nadaljevali z "nestransko" taktiko. Maurer ni bil iznenaden, pač pa je to pričakoval. "Kolikor smo iz KPPA. mogli dobiti za našo stvar, smo dobili, in za nas je sedaj izgubila svoj pomen," je dejal Maurer. V pismu na strankin urad pravi: "Po konvenciji socialistične stranke sem se sestel že z mnogimi sodrugi, in mnenje vsakega s katerim sem govoril je, da je treba delati za pojačanje naše stranke. Nihče ni bil za iskanje novih potov, po katerih naj bi se prišlo do delavske stranke, kot smo si jo zamislili pri sodelovanju s KPPA. Govoril sem tudi s progresivci, s katerimi smo imeli v prošli kampanji priliko delati skupaj; mnogo izmed njih hoče delavsko stranko in ker jo KPPA. ni ustanovila, bodo pristopili v socialistično stranko. Dobil sem tudi pisma od ljudi, ki so v njih izrekli svoje nezadovoljstvo z odbori gotovih unij in progresivcev, ter me zagotovili, da bomo v bodoče delali skupaj v socialistični stranki, kateri se bodo pridružili. Sentiment naših sodrugov in somišljenikov je enoten in vsi se strinjajo, da je pred nami ena glavnih nalog napraviti iz naše organizacije mogočno delavsko stranko. Socialistična stranka v Ameriki ima veliko bodočnost . . ."

ADAMI PRED ADAMOM

Pogled v prazgodovinske dobe človeka.

Predaval Ivan Molek v klubu št. 1 J. S. Z. v Chicagu, Ill., dne 27. februarja 1925.

(Nadaljevanje.)

Predno grem dalje, moram se nekoliko pomuditi pri ledenih (glacijalnih) dobah, ki jih večkrat omenjam. Gotovo je že ta ali oni izmed vas slišal o ledeni dobi, a morda mu ni stvar znana, zato je potrebno vsaj malo pojasniti.

Bile so štiri ledene dobe, in sicer vse štiri v našem, kvaternem epohu. Prva sta jih izsledila Charpentier in Agassiz med leti 1837 in 1840. Med temi dobami so bila medledena ali interglacijalna razdobja s toplo klimo. Prva ledena doba je prišla po Lyellu pred 800,000 leti, a po Osbornu pred 520,000 leti, zadnja je pa bila zaključena pred okrog 25,000 leti. Mi se danes vsekakor nahajamo v četrtem medledenem razdobju, kajti nikakor ni izključeno, da se ledene dobe ponavljajo v gotovih perijodah in nekega bodočega časa pride peta ledena doba.

Evropa je imela ob zatonu terciarne dobe precej drugačno lice v geografičnem in klimatičnem oziru. Če pogledate na teoretičen zemljevid pleistocenske Evrope, vidite, da je bila evropska celina nekoliko večja. Jadranskega morja ni bilo, Egejskega tudi ne, tam pa, kjer sta danes Črno in Kaspiško morje, sta bili majhni jezeri. Sredozemsko morje se je delilo v dvoje večjih jezer in tam, kjer je Sicilija, je bil širok most suhe zemlje, ki je spajal Italijo z Afriko. Morske ožine med Anglijo in kontinentom tudi ni bilo; Anglija se je držala kontinenta in na mestu sedanjega Severnega in Baltiškega morja je bila celina. Širok pas suhe zemlje je segal gori do Grenlandije. Terciarna Evropa je torej imela več suhe zemlje. Atlantično morje je ležalo veliko nižje. — Podnebje je bilo večjidel toplo, napol tropično. Tudi na najvišjih gorah ni bilo snega, ne ledu. Gorski vrhovi, doline in ravnine vse Evrope gor do skrajnega severa so bile poraščene z neprodirnimi pragozdovi. Edine ceste so bile struge potokov in rek, sedanjih in drugih, katerih ni več. V pragozdovih so živele tropične živali: opice, levi, šakali, prvotni sloni, tigri-sabljači (iz gornje čeljusti sta jim molela navzdol dva dolga zoba kakor dva noža) — sploh zveri in ptiči, ki so živeli tudi v severni Afriki in Mali Aziji. Po ozemlju sedanje Škandinavije in Rusije so se klatile ogromne črede divje govedi in divjih konj. Taka je bila Evropa ob koncu terciarne dobe.

Ob nastopu kvaternarne dobe je pa iz doslej še nepojasnjenih vzrokov začela padati tem-

peratura*). Polagoma je padala. Vsako leto par stopinj. To je malo, a sčasoma se je proketo poznalo. Prišlo je hladno vreme, zima. Zapadel je sneg najprej na gorah, nakar je lezel nižje in nižje v doline. Prihajale so vedno daljše zime. Izprva se je sneg stajal poleti, a ko so bila poletja zmirom krajša, se ni mogel več stajati in tako je obležal stalno in se končno strdil v debelo ledeno pločo. Orjaški ledniki so se počasi pomikali s severa, potrli gozdove in zasuli reke in jezera. Kjer je bilo prej napol tropično življenje, so bile zdaj ledene puščave. Živali in rastline so deloma poginile—živali so večidel odšle na jug—deloma so se pa prilagodile novim razmeram, kjer je bilo količkaj zavetja. Končno je kapa ledu pokrila vso sedanjo Škandinavijo in Rusijo ter teritorij, kjer sta danes Severno in Baltiško morje, in od tam so se cele gore ledu pomikalo preko krajev sedanje srednje Evrope in Anglije. Ledniki, ki so se naredili na Alpah, so napolnili kroginkrog vse bližnje doline in ravnine; tudi kraji sedanje slovenske zemlje so bili večidel pod ledom. Vsa severozapadna in centralna Evropa ter Azija sta bili pod več milj debelo pločo ledu. Istočasno je debela ledena kapa pokrila tudi Kanado in Združene države do Misisipiške doline. Tisočletja je vladala po vseh teh krajih ostrā zima, ki je uničila vse prejšnje življenje. V pokrajinah, ki so mejile z robovi lednikov, se je pa naselilo arktično življenje. Po Franciji, južni Nemčiji in severni Italiji je živel severni jelen, divji vol, jamski medved, dlakavi mamut in druge polarne živali, ki se danes—a ne vse—najdejo še v Sibiriji in drugih arktičnih krajih.

Vprašali boste—in po pravici—kako je znanost odkrila pravkar opisane razmere. Kako je bilo mogoče po tolikem času najti sled lednim dobam in dognati, kje je bil led in kje ga ni bilo? Kako vemo, da je bil toliko in toliko časa led in toliko in toliko časa gorško podnebje, nato pa zopet leden čas?

Sled so našli geologi, učenjaki, ki raziskujejo skorjo zemlje, proučujejo tvarino, iz katere je skorja sestavljena in ugotavljajo razvoj skorje po skalnih skladovih, ki so nazidani v gorah. Vsaka ledena doba je pustila za seboj jasne sledove, toda navaden človek jih ne vidi. Ako greste v čikaški Field muzej, vidite v geološkem oddelku veliko skalo, ki ima čudovito gladko izbrušeno površino z bolj ali manj globokimi, ravnimi zarezi. Ta skala je priča ledene dobe prav tukaj v Illinoisu. Izbrusil in izglodal jo je led, ki je leto za letom, stoletje za stoletjem drsal s hribov v doline. Kdor je bil na gorah, kjer so še danes ledniki, bo videl, kako zna led brusiti in klesati kamen. Druga priča so gomile kamenja, katere je led nanosil

s pobočij na ravnine. Najboljši dokazi pa so fosilizirani (okameneli) ostanki živali in rastlin. Omenil sem že severnega jelena, dlakavega mamuta in druge arktične živali, katerih okostja so bila najdena v Franciji, Nemčiji in Italiji. Kaj so te živali delale tamkaj, če je bilo v teh krajih od začetka sveta zmerna klima? Vse štiri ledene in tri medledene dobe so natančno zapisane v plasteh kamena globoko pod sedanjim površjem. Ena plast kaže ostanke živali in rastlin, ki žive le v gorkem podnebjju, plast nad prejšnjo pa že kaže, da teh živali in rastlin ni bilo več, pač pa so bile popolnoma druga, ki žive v mrzlem podnebjju; nato pride plast gorkega podnebjja in potem zopet plast mrzlega. Tako sta znanstvenika Charpentier in Agassiz—in drugi za njima—našla sledove ledenih dob v Evropi in Ameriki.

Vse štiri ledene dobe so trajale, kakor dokazuje Reed, približno po 25,000 let vsaka. Vmes so bile dolge bolj ali manj tople dobe, v katerih se je uničena Evropa in Amerika zopet ogrela, obrastla z gozdovi in napolnila z zmernim in napol tropičnim živalstvom. Seveda je vzelo tisočletja, da se je led zopet umaknil na sever in na najvišje gore, in zopet druga tisočletja, predno je zemlja dobila prejšnje lice. Geologi imenujejo te dobe medledene ali interglacialne dobe.

(Dalje prihodnjič.)

Iz drugih listov.

Vprašanje političnih jetnikov v Rusiji.

Vprašanje političnih jetnikov v Rusiji vzbuja zadnje čase precej komentiranja med liberalnimi elementi. Dokler je bila sovjetska vlada na defenzivi pred notranjimi in zunanji sovražniki, ji ni nihče mogel zameriti, ako je proti notranjim političnim nasprotnikom postopala drastično. Borba za obstoj je pač primarni in najsilnejši instinkt vsakega organizma. Toda danes temu ni več tako. Ker so nekatere odlične ameriške liberalne revije zadnji čas, zlasti "The Nation", ki je načeloma vedno zagovarjala rusko revolucijo, opozornile na žalostno stanje, v katerem se nahajajo politični kaznjenci v Rusiji, odgovarjajo komunisti sedaj, da je tudi po drugih evropskih deželah na tisoče komunistov zaprtih. V nekem takem odgovoru, ki smo ga čitali, se trdi, da je samo v Jugoslaviji zaprtih 6,000 komunistov in da je bilo pri zadnjih volitvah aretiranih 120,000 komunistov in radičevcev. Te številke so nedvomno pretirane, toda tudi če bi ne bile, to še ni noben vzrok, zakaj naj sovjetska vlada postopa ravno tako okrutno. Razven tega je priznana resnica, da se v Rusiji najbolj preganja socialiste, dasiravno so nasprotni komunistom samo s stališča taktike, medtem ko so monarhisti načelni nasprotniki. — ("Enakopravnost", Cleveland, O.)

Ali ste iz vaše naselbine že odposlali naročila za prvomajsko in slavnostno izdajo "Proletarca"? Ako ne, poskrbite, da ga pošljete

* Znanstveniki se še niso zedinili, kaj povzroča ledene dobe. Wells domneva, da se izpreminja elipsa (jaščast obroč, po katerem potuje zemlja okrog sonca) in vsled tega se zemlja za gotovo dobo precej nagne s severno poloblo od sonca, kar povzroči padec temperature.

Šest mesecev v Jugoslaviji.

Jože Mentony.

(Nadaljevanje.)

Član sem ameriške socialistične stranke od l. 1904 in Jugoslovanske socialistične zveze od kar obstoji. Iz tega bi sklepal, da imam o socializmu in delavskemu gibanju vsaj nekoliko pojma. Ali socialističnih struj v Jugoslaviji ne razumem. Mogoče je, da nisem v stanju jih razumeti, mogoče je, da so jih razburkani valovi kriz ki se vrste druga za drugo spravile z ravnotežja, mogoče je, da bi prišle rade na en siguren tir, — vseseno, v socialističnem gibanju v Jugoslaviji vlada konfuzija in neenotnost misli.

Takozvana neodvisna delavska stranka (komunisti), katero sem že omenil, je mešanica brez primere. Kolikor komunistov je v nji, toliko strank in "programov". Složni so samo v rušenju obstoječih delavskih organizacij. Komunistični lističi vsebujejo v glavnem napade na "social izdajalce", "social patriote" in bombastične fraze o osvojitvi vlade, revoluciji in vrag vedi o čem še. Če pa preiskuješ, kaj komunisti v Jugoslaviji hočejo, ti bo vsak drugače tolmačil. Pri tem se njihovi "programi" ločijo tudi po pokrajinah. Na Hrvaškem "flirtajo" z Radičevci, v Srbiji se drže opozicionalnih strank, v Bosni iščejo koristi v verskih mržnjah med muslimani, katoličani in pravoslavni, v Makedoniji in med Nemci, Madjari in Rumuni se bore(?) za potlačene narode, na koncu konca pa niso nikoli nič drugega kakor protisocialisti. Največje veselje jim je razbijati socialistične shode. Njihovi voditelji so bivši c. k. oficirji in sploh karakterji, ki med vojno in pred vojno niso bili v nikakem delavskem gibanju. V delavskih vrstah ni nobene prave discipline. Ker se voditelji raznih struj blatijo med seboj, nima nihče pravega zaupanja med maso

Starejši, izkušeni socialistični bojevniki v Sloveniji, so se večinoma umaknili s pozorišča političnega življenja. V najtežjih dneh, ko je kaos grozil potopiti vse centralne dežele v Evropi, so socialisti skušali obvarovati ljudstvo pred posledicami anarhije. Lotili so se rekonstrukcijskega dela in se trudili dati novim državam temelj, na katerem bi se razvijale v dežele z industrialno in politično demokracijo. V Jugoslaviji niso uspeli. Zaostalost ljudstva, verske mržnje, nepoznanje posameznih preje ločenih delov med seboj, intrigarska diplomacija, imperialističen mir — to so bili vzroki, ki so jim stavili nepremagljive ovire. Toda gibanje bi ostalo močno in sposobno za poznejše boje, če bi bilo v njemu več zrelosti in več prevdarnosti. Tako pa je sledilo demagogom in danes plačuje za svoje grehe. Naj omenim le nekatere bivše vodilne sodruga v Sloveniji. Etbín Kristan, teoretičar, politik, borec, govornik, žurnalist in pisatelj, je kljub bombardiranju proti njemu danes v Sloveniji in v Jugoslaviji spoštovan in čislan ne samo med delavstvom, ampak tudi med nasprotniki. Smatran je za poštenjaka, ki se je boril, ki je dal pokretu vse svoje sposobnosti in moči, toda valovi so drveli svojo pot in pod pritiskom razmer se je umaknil neuspešnemu delu. Kadar bo delavstvo spoznalo da rabi takega moža, kadar mu bo hotelo pomagati, tedaj Etbínom Kristanom ne bo treba stopiti na stran, da se ognejo plazom s katerimi nočejo iti v — pogubo. Enako so se umaknili Rudolf Golouh,

dr. Henrik Tuma in več drugih socialističnih pisateljev, ki so delali na polju znanstvenega socializma, organizirali in učili delavce.

Anton Kristan je eden pionirjev zadržnega gibanja med delavstvom v Sloveniji. Naj kdo misli o njemu karkoli, on ima za pokret neprecenljive zasluge. Zadruga stoji in kljubujejo vsem razburkanim valovom, ki divjajo v politiki. A. Kristan je omogočil, da je izšlo v slovensščini mnogo socialističnih brošur in prevodov iz socialistične literature. Kakor vsak delavec na ekonomskem polju, je tudi on zelo obsovažen. Očitajo mu razne grehe, in ekstremni del mu zelo zameri njegov vstop v koalicijsko vlado kmalu po formiranju Jugoslavije. Danes A. K. ni član stranke, toda deluje kot socialist v veri, da se pokret prej ali slej zedini in bo šel v konstruktivno borbo prerojen, pomlajen, z novimi silami.

Izmed drugih starejših agitatorjev naj omenim Čobala, Mihevca itd. Eni so člani stranke, drugi čakajo prilike, da se situacija v delavskem gibanju bolj razjasni in se stranka orientira.

Masa sedaj tava semtertja, ne vedoč katera pot je prava. Vsak ji kaže v drugo smer. Kakšne so posledice take neurejenosti, so pokazale zadnje volitve. Delavstvo ne bo imelo v novi skupščini niti enega svojega zastopnika. Delavske stranke so izgubile med ljudstvom vpliv in ugled. Zasluga za ta fiasko gre v prvi vrsti komunističnim zgagarjem in agentom provokatorjem doma in na tujem, kateri so financirani vrag vedi od kod. Cilj imajo samo eden: Razbijati, ovirati delo in zopet razbijati. Odgovornosti ne poznajo in se ji odrekajo.

Strokovne organizacije (imenujejo jih sindikati) v Jugoslaviji so v razsulu. Skoro vse pridobitve organiziranega delavstva iz prejšnjih let so izbrisane. Industrija, kolikor jo je v Jugoslaviji, životari; mala obrtnija se vzdržuje z izkoriščanjem rokodelskih pomočnikov in vajencev. Vajenci žive v enakih razmerah kot za časa moje učne dobe pred petintridesetimi leti. Vposljeni so od dvanajst, mnogokrat in v mnogih slučajih tudi do 18 ur dnevno. Hrana, ki jo imajo pri mojstrih, je slaba in pičila; stanovanja za te reveže so nesanitarna. Dečke se psuje in klofuta kot v časih cvetoče obrtnije pred mnogimi desetletji in v "blaženem" srednjem veku.

Po dolgoletnem trudu se je socialističnim organizacijam, to je uniji in stranki, posrečilo take razmere v obrtniji odpraviti. Trpinčenje vajencev je prestalo. Delali so osem ur dnevno. Skrbelo se je za njihovo izobrazbo. Učna doba je bila skrajšana in mojstri so jim morali plačevati toliko da so se mogli preživljati. Pretepati se jih ni smelo. Posebni uradniki unije so imeli pravico pregledati spalnice vajencev in pod njihovim nadzorstvom se je higijena v njih izboljšala. Prišla je vojna — in vse je kakor je bilo nekoč. Vzroki: zaostalost dežele v industrialnem razvoju; konservativnost v gospodarstvu; nizka stopnja obrtništva. Z druge strani pa ima svoje zasluge za tako stanje tudi taktika moskovske internacionale, ker je dobila prav v takih deželah kjer je gospodarstvo na najnižji stopnji največ moči, ki jo je porabila za — razbitje tisto malo delavskih organizacij kar jih je obstajalo. Kaj briga "revolucionarne" pustolovce, ki se igrajo na tak nerazsoden način z usodo delavcev v primitivni obrtniji in starokopitnih tvornicah!

(Dalje prihodnjč.)

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Njen zagovornik je bil — razumljivo je — Dr. Ladavac. Dvignil se je. Čudovito lep mož je bil, ne sicer po pravilnih oblikah svojega obraza; ravno nasprotno: obraz mu je bil nekoliko nepravilen, leva stran glave mu je bila skoraj nekoliko manjša, ožja kakor desna. Toda v očeh, v temnomodrih očeh, je ležala sila njegove lepote in njegove moči.

Govoril je tako-le:

“Sin vlačuge govori. Ni slučaj, da govorim danes tukaj. To je določeno; jasno je določeno v knjigi moje usode, kajti kdo more braniti boljše vlačugo, kakor sin vlačuge.

Začudeno me gledate, gospodje porotniki, začudeno me gleda tudi publika. Kljub temu nisem dolžan dati vam kako natančnejše pojasnilo svojih besedi. Ugotovil sem dejstvo, da bote mogli razumeti in pojmovati, da ne govori zgolj branitelj, da ne govori zgolj mož poklica, da govori mož, ki nosi od rojstva v svoji duši boleost in trpljenje vlačuge; da celo več: mož, ki nosi trpljenje in boleost od spočetja svojega v maternici svoje velike matere. Spoznati morate, da nisem prišel sem, da bi branil Olgo Cvetničevo. Prišel sem, da bom branil tip in ne figuro, da bom branil simbol in ne osebo. Prišel sem, da bom branil pred vsem svetom milijon kakor jih je obsojal milijon gospod državni pravdnik.

Obsojal jih je, ni pa vprašal, kaj je človek, do kje sega njegova moč, kaj more, kaj mora, kaj ne more. Ni vprašal, če ni on sam prestopil praga tiste hiše, ki jo je tukaj javno prekel in glasno obsodil!

Rekel je, da prostitucija spodjeda temelj državi, razjeda žile družbe. Res je, še več je res, ona uničuje milijone in milijone ljudi, in sicer v prvi vrsti žensk, gospodje! Ni pa povedal, kako je mogoče, da država nič ne napravi proti prostituciji, ni povedal, da država za drag denar podeljuje koncesije, da dobira visoke davke pri lastnikih javnih hiš, da s temi davki plačuje in vzdržuje mnogo drugih nemoralnih institucij.

Mnogo deklic pida v javne hiše, ker jih v to silijo socialne, pravilno; skrajno nesocialne razmere, v katerih živijo. Manj jih privede tja lahkomišelnost, najmanj pa je takozvanih rojenih prostitutk, tipov, ki so spolno abnormalni. Prepričani bodite, gospodje, da bi vsaka iz med teh deklic, razen onih tretjih, šla po prvem mesecu tistega strahovitega življenja, ne šla, temveč zbežala iz hiše strahote; šla bi in delala bi in prepričan sem, da bi se največ njih lotilo tudi

najtežjega posla, če bi jim bilo to le mogoče. Pa to ni tako lahko mogoče. Te deklice so vse zadolžene in so popolnoma v rokah krvososov, lastnikov in lastnic javnih hiš. Lastniki skrbijo, da se te nesrečnice nikdar ne izkopajo iz dolgov in so tako prisiljene živeti svoje mukotrpno življenje naprej. In verujte mi, nikdar ni policija tako marljiva, kakor v slučaju, ko, pomaga lastnikom bordelov; gorje deklici, ki bi poskušala uiti lastnici! Pa če se tudi kakšna deklici posreči poravnati dolgove in stopiti zopet v svet, v novo življenje, tedaj ta svet pri vsakem koraku kaže s prstom na njen sramotni žig, pri vsakem koraku ji nastavlja ta svet pasti, ki bi jim mogel kljubovati le junak-orjak, ne pa slabotno dekle.

Pred seboj imamo simbol, čudovito deklico. Ni najhuje, da je bilo njeno življenje mučeniško, najhuje je, da je bilo njeno življenje od zgodnje mladosti igrača v rokah zverinskih individuov. Smešno bi bilo, gospodje porotniki, če bi na primer trdil, da bi tej deklici bilo mogoče izvrševati čudežna junaštva, predno je mogla sploh slutiti, kakšna sredstva imajo zverine v svojih krempljih, da jo raztrgajo.

Strašna sredstva, nepremagljiva sredstva, gospodje! Sredstva današnje družbe: današnje uredbe, današnje mnenje, današnja etiko in javno moralo. Ta sredstva, gospodje, ne morejo uničiti nepoštenjaka in nemoralneža, toda tem sredstvom ne more kljubovati noben poštenjak, temmanj, če je šibak in neizkušen.”

Pripovedoval je o njenem življenju z vso tisto silo, ki jo je mogel osredotočiti v veliki ljubezni za deklico, za simbol. Povedal je vse, prav vse. Tudi on je prečital mnoge zapiske, citiral njena pisma. Ljudje so strmeli, dekleta so jokala.

Jočete, gospodične, občudujete in pomilujete deklico, gospodje porotniki! Oprostite jo, toda obsodite jo na smrt na vešalih, gospodje—da, to je moja iskrena prošnja — obsodite jo na smrt na vešalih, če ne boste imeli dovolj moči da bi jo po oprostilni razsodbi spremljali po ulicah tega mesta, da bi ji nudili svojo roko, kakor jo nudite vsaki drugi dami, da bi ji odprli na stežaj vrata svojih stanovanj!

In naposled: obsodite jo, če nimate dovolj moči, da bi zaščitili njeno prešibko telo pred pogledi svoje lastne pohotnosti!

Ne samo njo, vse druge oprostite!

Morda vam je marsikatera osrečila kako urico v vašem življenju. Ne vem. Čudni so ljudje

Imejte pa pogum, da jo vitežko branite, da ji povrnete vsaj tih odmev žrtvovane vam sreče Kajti, verujte mi, ona se ni žrtvovala za denar, gospodje, žrtvovala se je za denar — drugih. Njo enako izsesavajo, enako ji pijejo dušo in pamet, kakor drugim tlačanom.

Pozdravite jo, kakor pozdravite svojo dobro prijateljico!

Če tega ne zmorete, ne samo napram njej, temveč tudi napram vsaki izmed njenih tovarišic, raje obsodite njo, počubo vseh drugih. Pre-daleč sem zašel . . .

Se neko dejstvo! Gospod državni pravdnik ne vidi v tem takozvanem zločinu silobrana. Smešno se mu zdi, on misli da ne more noben pameten človek verjeti, da bi se bil umor izvršil v silobranu.

Prvič: energično moram zavriniti trditev, da bi bila obtoženka vedela, da jo kdo zasleduje. Od dneva umora, do dneva pred zglasitvijo na policiji je ležala popolnoma v omotičnem stanju, kar so tudi nekatere priče izpovedale. Brez-miselno je torej trditi, da je računala ali mislila.

Povedal sem ji le, da leti sum na knezovega hlapca in v tistem trenutku se je odločila, da pojde na policijo in se sama priglasi.

Drugič: prič ni, ki bi izpovedale, kaj in kako se je zgodilo, toda najboljša priča je ona sama. Mogla bi bila molčati, nič ne povedati, a ona je govorila, ker ji je resnica nad vse. So ljudje, gospodje porotniki, ki jim je popolnost resnice najvišji užitek v življenju. To se pravi, da ne morejo zamolčati prvega dela resnice, povedati pa le drugi del, ker se jim zdi celota nepopolna, grda, spakodrana. Kakor da bi jim nekaj manjkalo, iščejo, stikajo, hodijo okrog, dokler ne izpopolnijo te resnice do popolnosti.

Gospodje, pisma, ki sem vam jih prečital, jasno pričajo, da spada tudi obtoženka med to vrsto nesrečnežev . . . Nesrečneži so, prav res, kajti v nadlogo so sebi in drugim!

O možnosti napada s strani deklice bi bilo nezmiselno govoriti. To bi bila naravnost smešna brezumnost! Mlado šibko dekle naj bi bilo brez orožja, brez palice napadlo orjaka, ki je imel v rokah gorjačo!

Kako si to predstavljate, gospod državni pravdnik! Ali mogoče mislite, da se je knez deklici priklonil, ji dal gorjačo v roke in rekel:

"Gospodična, jaz se bom vlegel na tla, vi pa me izvolite udariti po lobanji!"

Gospod, smešno ni, kar pravite da je smešno, temveč je smešno, kar pravite, da bi vsake-mu pametnemu človeku ne moglo biti smešno!

O obsodbi, gospodje, sem že govoril. O krivdi tudi! In o pravici tudi! Tukaj ste, da sodite. Ne vem, če je ta uredba pravična, in koliko je pravična, vem pa, da pride nekoč res dan sodbe, in vem, da bi moral vsak sodnik črpati svojo silo iz tiste strahovite sodbe bodočnosti; videti bi moral pisano sodbo tistega dne, moral bi znati čitati jo, in po njej bi moral soditi . . .

Kdor tega ne zmore, tisti bi naj ne sodil!

Kdor tega ne zmore, ni mogel ali ni hotel postati popoln človek!

In slednjič: kdor tega ni zmoget, naj prizna svojo nemoč!

Sodite, toda sodite tudi o svoji moči. Ta obsodba bo dvakratna; če obsodite njo, boste obsodili sebe! Če oprostite njo, ne boste še oprostili sebe, temveč boste le rekli, da nameravate oprostiti tudi sebe nemoralnih verig javnega mnenja!"

Končal je.

Olga je mirno in z zaupanjem pričakovala razsodbe.

Dalje prirhodnjič.

"Nova ekonomska politika" v Rusiji zopet v veljavi.

Leninov NEP (nova ekonomska politika) je prišel zopet do veljave. Lenin ga je uvedel kot izhod iz gospodarske krize. Ali ko je postajal nevaren, ko se je radi te koncesije privatni trgovini srednji razred zelo naglo razvijal, so gospodarski svet in drugi ruski vladni tribunali izdali proti privatnim trgovcem in špekulantom ostre odredbe, s katerimi so "neparje" zatrli skoro povsod, razun v Moskvi, kjer so jim pustili nekoliko več svobode.

Ker pa združne in vladne prodajalne še ne odgovarjajo potrebam, je sovjetski delavski in obrambni svet izdal pred kratkem odredbo, s katero daje privatni trgovini mnoge koncesije in olajšave. Ob tej priliki je Leo Kamenjev, začasni predsednik komisarskega sveta, po poročilih iz Moskve dejal:

"Na sedanji točki razvoja naše dežele je 'trgovinska puščava', ki je nastala v raznih krajih sovjetske unije, bolj škodljiva in nevarnejša socialistični državi kakor privatni kapitalisti."

Deržinskij, načelnik ekonomskega sveta, pa je med drugim dejal: "Veliki cilji, ki jih imamo pred seboj, so nas prisilili priznati, da je bila naša prejšnja ekonomska politika zgrešena. Naš izvor moči je baš v tem, da imamo pogum priznavati napake."

Mala trgovina je za politiko komunistične stranke v Rusiji težak problem. Ako se jo preda svobodno v privatne roke, obstoji nevarnost, da se bo z malih trgovcev razvil močan srednji razred v mestih, ki bo iskal zaslombe med kmeti. Ako se privatno trgovino zatre, trpe posledice delavci in kmetje.

Je pač tako, da se v ekonomskem razvoju ne more delati velikih skokov.

GIRARD, OHIO.

Seje kluba št. 222 JSZ. v Girardu, O., se vrše vsaki prvi torek v mesecu ob 7. zvečer v Slovenskem domu. Somišljeniki, pristopite v vrste zavednega delavstva! — Naš klub ima lepo zbirko knjig. Izposodite si jih! — Tony Segina, organizator.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Naprednost pueblske naselbine.

PUEBLO, COLO. — "Proletarec" je v naši naselbini zelo nepriljubljen list, kar sem že sporočil, pa tudi iz tega dopisa bo razvidno, zakaj tukaj nima dosti prijateljev. Le kadar je od tu kak dopis Old Timerja, tedaj postanejo ljudje radovedni kaj piše in ugibajo, kdo neki je ta "Old Timer". Tudi to se bo izvedelo, a ne še sedaj. Predno gremo naprej, prav resno svetujem našim delavcem v tej koloniji, da se naroče na "Proletarca". Tako bo vsaki imel svojo številko, pa ne bo treba, da bi jih le nekaj romalo iz rok v roke. Tudi ne morete pošteno zanikati, da je "Proletarec" dober list. Ni drugače, kar priznajte, da je urejevan tako da mu nimate ničesar očitati. Propasti tudi noče, dasi smo pred par leti že vztrajno trdili, da ga bo kmalu hudič vzela. Smo se pač "namazali" z našimi prerokovanji. Hude želje se nam niso hotele uresničiti. Zadnjič, ko je bil tu A. Žagar, se ni dolgo vbijal z nami. Dokler smo trmast in domišljavi in se ne sramujemo svoje nevednosti, se ukvarjanje z nami res ne izplača.

Preje sem govoril o "Proletarcu". Da rojaki, "Proletarec" ima tudi tukaj svojega zastopnika, ki živi nekje v okolici. Piše se Stonich. Meni in tudi mnogim drugim je dobro znan. Izročite mu naročnino, vse drugo bo radevolje storil on, kajti drugače ne bi bil agitator. Aktiven je v podpornih društvih in mogoče spada tudi h kateri politični organizaciji. Ako ne, mu priporočam, da si ustanovi svojo in jo proglasi za "edino pravo". Mi smo namreč že imeli tako organizacijo, kateri je kumovala "D. S.", sedaj naj si jo pa Stonich ustanovi. Nam je vseeno, kajti mi smo za revolucijo in bomo šli na barikade z vsakim, če bo le lepo vreme. Vreme pa je pri nas skoro vedno lepo, to je, dež nas zelo malo "badra" (old timerji znamo namreč tudi za silo angleško še iz tistih časov, ko smo v vsakem boarding "havzu" govorili pueblsko slovensko angleščino).

Na društvenem polju lepo napredujemo. To se pravi, društven imamo precej in asesment še precej redno in točno plačujemo. Le za izredni asesment se ne navdušujemo. Na seje tudi radi pozabljam. Včasi sem se čudil omenjenemu farmarju, ki prihaja na seje 15 milj daleč, najsibo seja dopoldne ali zvečer. Mi pa, ki živimo v naselbini, nismo posebno nagnjeni za seje. Sicer pa vseeno vse izvemo kar se govori na sejah kateregakoli društva.

Rekel sem že, da so našo naselbino včasi oglašali za "zapadni Cleveland". Primerjanje k clevelandski naselbini nam ni ravno ugajalo, ker smo se smatrali za toliko milj bolj napredne za kolikor je Bessemer in Grove v Pueblu oddaljen od St. Clairja in Collinwooda v Clevelandu. Vseeno je Cleveland toliko napredoval da ima svoj narodni dom, mi pa smo odvisni od cerkvenih in privatnih dvoran.

Zopet par besed o farmarju Stonichu. Mož menda precej bere, pa je tudi on dobil manijo "narodnih domov". Prijela se ga je ta bolezen, če se ne motim, še prošlo leto, in je priobčil (mislim da je bilo meseca

decembra) v Prosveti tudi dopis za slov. narodni dom. Prihajal je na seje in agitiral za dom. Najbrž je imel v glavi že načrt zanj in morda tudi prostor izbran. Dogodilo pa se je v teh čudnih časih, da mu je na seji društva meseca marca v debati o slov. narodnem domu nekdo svečano zaklical:

"Moje hlače in moji čevlji so moj narodni dom!"

Tako imamo poleg Marksovega gesla še tega, hvala i nčast Bogu! Polž bo gotovo vesel, kajti tudi polži so zadovoljni s svojimi hišicami — s svojimi "narodnimi" domovi. Kako si se kaj počutil, brat Stonich? Veš kaj, pusti agitacijo za slov. narodni dom, pa rajši včasi poagitiraj za slovenski delavski dom. Skoro vsi slovenski domovi so narodni; zakaj ne bi mi pokazali drugim naselbinam, da hočemo mi DELAVSKI dom in da smo ga tudi v stanju zgraditi! Jaz, ko bi bil s Stoničem, se ne bi navduševal za nikakršen narodni dom, kajti iz njih se v takih naselbinah kot je naša delavce rado odriva, posebno od vodstva, takrat namreč ko je dom dozidan. Morda bo nas s časoma več takih, ki imamo prepričanje v glavi, ne pa v usnjati listnici. Mogoče se zgodi čudež in bo nekaj sto naprednih delavcev postalo res naprednih. Tedaj, bratje delavci, bo pueblska naselbina pokazala kaj je napredek! (Če se to nikoli ne zgodi, vas prosim, da mi ne zamerite, ker jaz nisem kriv.)

Napredni pa smo že sedaj, namreč od druge strani. Na Grovu smo že pred mnogimi leti zgradili čedno crekev. Dobili smo katoliško šolo in slovenske šolske sestre. Društvo sv. Jožefa, KSKJ., je zgradilo svojo dvorano. Ves napredek je bil na Grovu, nekaj malega pa tista leta tudi pri Rojcu ob "štilvorku".

Potem smo pričeli prenašati napredek bolj in bolj na "prerijo, dol proti štilvorku, jese!" Tam, kjer se je nekdanje kadilo iz dimnikov in plavžev Eiler topilnice (Slovenci smo ji rekli "farovž"), se gradi resničen farovž, šola in cerkev. Če bi recimo Stonich bil praktičen in hotel v naši naselbini doseči uspeh, bi moral agitirati: 1, za katoliško šolo na Eilerjevem vrtu; 2, za cerkev istotam; 3, za semenišče v Denverju; 4, za frančiškanski list dvojnega imena, dva lista v enem, "two in one", kakor znani biks. Mogoče se bo frančiškanski list s časoma še bolj povečal — v imenu. Kar se tiče sovražstva proti socialistom, se lahko združijo v enega sledeči listi: "E". (ali pa "A. S."), nadalje "D. S." — "G. S." — "G. N." — "A. D." To bo grozno velik list, ki pa bo preprostim ljudem nerazumljiv, kot sveta trojica. Imel bo telo in voljo, razuma pa ne.

Stonich bi imel uspeh tudi če bi agitiral za združenje sledečih elementov: ultrakatolikov in mlačnih katolikov; polovičnih svobodomiselcev, kroničnih kitarjev, vseznalcev in "čistih". Ti elementi namreč zelo solidarno nastopajo skupaj kadar se gre za boj proti socialistom.

Mogoče vam ni znano, da verujemo tudi v kralja Matjaža. Naš Matjaž je v Clevelandu. Na shodu, ki so ga sklicali svoječasno cerkveni veljaki, smo se pripravili za organiziranje Matjažove vojske — in ko se potem zbudi, — ubogi vi v Chicagi, ako vam Kazimir ne da preje odveze! Vidite, z Matjažovim generalnim štabom mora biti tudi pueblska naselbina v stikih, kajti tako nam je bilo zapovedano.

Naši "čisti", kot se razvidi iz njihovega dosedanjega zadržanja, so zadovoljni z napredkom na Eilerjevem vrtu 'D. S.' lahko ponatisne vest, da so šli nekateri čisti (?) roka v roki z zagrizenimi katoliki in so podpisali za cerkev in šolo po \$50 in \$100. Če jih je kdo opominjal, da bi bilo bolj pametno če se bi zavzeli za slov. nar. dom, so odvrčali, "kaj nam bo narodni dom!"

Old Timer je torej zopet malo podrezal v reči o katerih bi po mnenju prizadetih ne smel pisati. Četudi je star, bo še brskal, in ko napoči boljše razpoloženje, bo tudi delal kolikor mu bodo dopuščale njegove slabe moči. Zadnjič so govorili, da že drugi dan po vsaki seji zvedo v Chicagi kaj se je govorilo in sklevalo. Radio je zelo izpopolnjen. Jaz ga nisem iznašel in zato meni ne gre kredit, če se stvari hitreje izvedo kakor včasih. Old Timer ne more biti povsod navzoč. Izve pa lahko vse, in le malo tistega kar izve poroča v liste.

Nedolgo tega sem videl dopis v "D. S." iz naše naselbine, v katerem se pisec joče, ker je Zapadna slovenska zveza kvitala komunistično (?) "D. S." in najela frančiškanski list za svoje glasilo. Kaj bi plakali nad tako izgubo! Ako je Z. S. Z. s katoliškim duhom prežeta organizacija, tedaj za komunistični list ni nobena čast, ako je glasilo take organizacije. "D. S." in njenim pristašem ni v ponos, da so ultrakonservativne, s katoliškim duhom prežete podporne organizacije oglašale svojo stvar v listu, ki se baha da je delavski list. Svoje čitatelje je pač slabo vzgojil, drugače ne bi šli k frančiškonom v Chicago pa nadaljno "izobrazbo".

Pika. Nekateri mi boste zamerili, ker sem pisal vse po pravici in opisal stvari tako kot so. Morda bo name hud tudi Stonich, katerega spoštujem radi njegovih aktivnosti. Njega prosim, da mi ne zameri. Drugi, ki niso prizadeti, bodo soglašali s tem dopisom. Katerih se tiče, je pa njihova stvar, kako ga bodo vzeli na znanje.

Old Timer.

Od Pacifika.

SAN FRANCISCO, CALIF. — Dopisi v "Proletarcu" iz naselbin daljnega zapada niso pogosti. Vzrok je, da po zapadu ni tako velikih slovenskih kolonij kot po vzhodnih in osrednje zapadnih državah. Ker sem precej let preživel v San Franciscu, bom pisal le o stvareh tikajoče se naše naselbine.

Slovenci v San Franciscu tvorijo eno izmed najstarejših slovenskih naselbin v tej deželi. Živela pa je večinoma le svoje lokalno življenje, in le malokdaj se je pripetilo, da bi se tukajšnji rojaki prepirali ali polemizirali v čikaških in drugih slovenskih listih. Tukajšnji Slovenci so naseljenci precej kompaktno; njihova kolonija je znana pod imenom "Slovenski hrib". Baj je povsod, kjer le mogoče, slovenska naselbina na kakem griču. Naš narod torej hoče kvišku, in že v tem je napredek, tolmači si ga pa lahko vsakdo po svoje. S Slovenskega hriba je prijazen razled po vsem San Franciscu in vidi se daleč na pluskajočo gladino Pacifika. Ako rojak rabi obleko, si jo lahko kupi ali pa naroči na Slovenskem hribu; oskrbita mu jo slovenski krojač ali pa slovenski trgovec. Naše gospodinje lahko dobe vsa živila pri slovenskih groceristih in mesarjih na Slovenskem hribu. Tudi za žejna grla na hribu je "preskrbljeno". Kot vidite, smo podjetni in v tem oziru tudi napredni, ker se že rabi tako besedo.

Nekaj pa naši naselbini zelo zelo manjka, in to je Slovenski dom. Mnogo smo že govorili in razpravljali; vsadko prizna, da bi nam bil v veliko korist. Dosedaj, kot je meni znano, nismo mogli dobiti poti, po kateri bi prišli do cilja. Bo pač vzelo časa, in pa volje in groša bo treba!

Ej, tudi v kulturnem oziru nismo tako zanemarjeni kot bi kdo mislil. Izobraževalni in dramatični klub "Slovenija" zelo dobro uspeva. Trudi se združiti tukajšnje Slovence, da bi delali skupno na polju napredka. Že pred več leti se je med rojaki izrekalo željo za ustanovitev pevskega zbora. "Slovenija" ima danes tudi svoj pevski odsek, katerega vaje se vrše vsak četrtek večer; ima dramatični odsek, ki je v preteklih par letih vprizoril nekaj prav zanimivih iger; izobraževalni odsek "Slovenije" skrbi za svojo knjižnico in čitalnico, v kateri dobite celo vrsto različnih časopisov od tu in iz domovine.

Rojaki in rojakinje v San Franciscu, pristopite k izobraževalnemu klubu "Slovenija" in s tem nam pripomorete do boljšega in večjega uspeha.

Naj tudi omenim, da se bo v nedeljo 19. aprila vršila v naši naselbini ena največjih in upam da tudi ena najboljših priredb kar smo jih še imeli. Sodelovala bodo tri podporna društva in klub "Slovenija". Program bo raznovrsten. Dramatični odsek se že par mesecev vežba za dobro igro, ki jo bo vprizoril ob tej priliki. Člani pevskega odseka imajo svoja grla že tudi uglašena za par lepih slovenskih pesmi. Pevske in glasbene točke bosta izvajala tudi Hrvatsko pevsko društvo in Hrvatski tamburaški zbor. Poleg tega programa bomo imeli ples in se zabavali kot prijatelji med prijatelji. Priredba se vrši v Eagles Auditorium, 273 Golden Gate Ave. Prične se točno ob 2. popoldne. Vstopnina 50c za osebo.

Na svidenje v nedeljo popoldne dne 19. aprila!

Joseph Koenig.

Pojasnilo k zapisniku ohijske konference klubov J. S. Z.

CLEVELAND, O. — V zapisniku konference ohijskih klubov JSZ., ki se je vršila dne 22. feb. v Collinwoodu, odstavek o diskuziji glede Siskovičevih kritik ni povsem točen.

Kar sem rekel jaz o tem, je bilo v glavnem sledeče:

Ni potrebno, da konferenca kot taka dela radi Siskovičevih kritik kake zaključke. Malo več tolerance, pa se bo stvar sama od sebe polegla. V omenjenih kritikah ne vidim ničesar razdiralnega, niti ne mislim, da ima Siskovič kake slabe namene. Moje mnenje je, da je kljub njegovim dobrim namenom zapisal marsikatero besedo in citat po nepotrebnem in da graje in hvale tudi ni v vsakem oziru pravično delil. Ni pa potrebno, da bi se radi takih kritik kdo razburjal in vplival na urednika Proletarca, da bi jih ne priobčeval.

Kar se tiče Medveškovega zgražanja radi Siskovičevih kritik, bi bilo bolj na mestu, ako bi se obrnil na klub št. 27 kot prvo instance. Seja bi o zadevi razpravljala in napravila primeren sklep. Grožnje in dik-tati ne bi smele biti sredstvo nikogar, ki je aktiven v delavskih organizacijah.

Stojim na stališču, da se s toleranco največ do-seže.

Joseph Jauch.

E. V. Debs bo govoril v Clintonu v torek 14. aprila.

CLINTON, IND. — V torek dne 14. aprila ob 7. zvečer bo govoril v Capitol Theatre na Main St. svetovno znani delavski boritelj sodrug E. V. Debs.

Sodruge in ostale delavce iz sosednih naselbin, kot Universale in Jacksonville, vabimo, da pridejo polnoštevilno na ta velepomemben shod.

Naš klub se zaeno z italijanskimi sodrugi pripravlja tudi za prvomajsko slavnost, o kateri sporočimo podrobnosti pozneje. Na tej slavnosti bo nastopil tudi Frank Zajec, urednik "Proletarca", ki bo govoril v angleškem in slovenskem jeziku.

Joe Gračner.

Sijajen kampanjski shod v Milwaukee.

MILWAUKEE, WIS. — Dne 2. aprila se je vršil v South Side Turner Hall kampanjski shod socialistične stranke, ki sta ga aranžirala slov. socialistični klub in angleška soc. organizacija petega okraja. Dvorana je bila polna. Med udeleženci je bilo veliko število Slovencev obojega spola. Izredno velika udeležba je presenetila sklicatelje, ki niso pričakovali tako obilnega poseta.

Shodu je predsedoval Geo. Tews. Glavni govornik je bil župan sod. D. W. Hoan. Ko je prišel v dvorano, mu je navzoče delavstvo priredilo burno ovacijo.

Razen Hoana se govorili alderman E. M. Collins, ki kandidira za aldermana v petem okraju, Leo Wolfsohn, kandidat za odbornika v šolskem svetu, B. Reynolds, kandidat za municipalnega sodnika, in Frank Zajec, ki je govoril v angleškem in slovenskem jeziku.

Volitve so se vršile zadnji torek. O izidu poročamo v prihodnji izdaji.

Klub št. 39 JSZ. ima v petem okraju in v milwauški soc. organizaciji veliko bodočnost. Socialistična stranka v mestu Milwaukee je sila, ki se stalno ojačuje. Slovenski delavci, sodelujmo s to stranko! Pristopite v naš klub in pomagajte razširiti njegove aktivnosti!

KAJ JE RAZLIKA MED SOCIALISTIČNIM IN BURŽVAZNIM ČASOPISJEM?

Charles Pogorelec bo v petek dne 10. aprila predaval v klubu št. 1 v dvorani SNPJ. o časopisju. Vsak delavec bi moral poznati razlike med svojim in sebi nasprotnem časopisjem. Poznati bi moral metode enega kot drugega. Kajti časopisje je najjačje vzgojevalno, najjačje propagandistično in tudi najjačje zavajalno sredstvo. — Agitirajte med vašimi tovariši, da se udeležijo tega predavanja. Vstopnina prosta.

"KIRKE"

je verižniška komedija v štirih dejanjih, ki jo vprizori dramski odsek kluba št. 1 v nedeljo 19. aprila v dvorani ČSPS. To bo zadnja naša igra v tej sezoni. Vstopnice se dobe pri tajniku kluba v uradu Proletarca in pri članih ter članicah kluba.

BREZ NASLOVA

Iskra.

KSKJ. je dosegla število 25,557 članov in veliko veselje je zavladalo med izvoljenim ljudstvom. Da se poveča število, imajo naše jednote navado šteti v skupno število članov tudi mladinski (včasih je kdo že zapisal "otročji") oddelek. KSKJ. ima v oddelku za odrasle 15,717 članov in članic. Zupan, Pirc in Grdina smatrajo, da je zelo napredovala in da še napreduje. V resnici stoji. Napredek zadnjih mesecev je podoben "inžekciji" v omrtno telo. Vzrok da je KSKJ. tam kot je bila pred leti ni v tem da je katoliška, ampak v tem da je hinavsko katoliška, do mozga starokopitna, konservativna, omejena in nepraktična.

V Jugoslaviji se je časopisje mnogo bavilo z razbojniškim poglavarjem Čarugom, ki je bil razkazovan radovednežem na sodiščih, dokler ga niso obsodila. Čaruga bo živel med ljudmi daleč na okoli svojega okraja dalj kot kdorsibodi drugi. Iz takih razbojnikov napravijo ljudje legendarne osebe, ki jih potem slave od generacije do generacije. Kjer imajo telefon, radio in druge moderne pripomočke za ubijanje časa, se ne utegnejo spominjati razbojnikov in drugih podobnih "slavnih" ljudi, kar se lahko smatra za napredek.

Novakovi fantje v Detroitu so kakor po notah napisali dopise za "D. S.", v katerih so soglasno proglasili, da je "Proletarec" umazan, obrekljiv, napadalški, zdražbarski list. Fantje, le ne tako pokonci z vašimi "fedri na korajžo"! Rajše se vsedite en večer k mizi in premišljajte skrivnosti tega sveta.

Bodi karkoli hočeš v življenju. Menjaj "prepričanje" kolikorkrat hočeš. Lazi okoli duhovnikov, pa magari po šestnajstih letih svobodomiselnosti, prejemaš cerkvene zakramente, počenjaj druge neumnosti — prav vse ti bo odpuščeno, če se po kakšni naročeni debati spremeniš v "komunista". In potem si "voditelj", da se ti še detroitski Kotar ne more načuditi, tako mu ugajaš!

Nekje imajo dramatično društvo, ki je svojo predstavo oglašalo med drugimi tudi v slovenskem frančiškanskem, torej ultraklerikalnem glasilu in v slovenskem "komunističnem" glasilu. Komunistični list je prinesel tudi kritiko o predstavi. Ali je dotično društvo oglašalo v "E." radi podpore frančiškanskemu listu ali radi tega da dobi tudi klerikalce na svojo predstavo? Včasih so pravili, da v tisti naselbini sploh ni klerikalcev. Pač, nekaj jih je. Sorodnost med tema dvema listoma je pa vseeno težko razumljiva.

Na eni denverskih radio postaj je pel slovenski pevski zbor "Prešern", pueblski godec in šaljivec Jerman je pa igral na harmoniko. "Edinost" misli, da je to velika reč. Pred leti je eno cerkveno društvo fare sv. Štefana priredilo "minstrel show", torej nekaj "grozno" kulturnega. Da je bila naša slava še večja, je dnevnik "Tribune" priobčil slike deklet, pomislite, slovenskih deklet, ki so nastopile v tem showu. Kakšna čast za našo naselbino! Tudi v Clevelandu se dogodi, da kak angleški dnevnik priobči slike lepih in

slovitih Slovenk. Tudi tam se jim "dobro zdi" da nas spoznavajo in priznavajo, četudi so opisi, spadajoči k tem slikam, včasih zelo netočni. V Resnici pa smo Slovenci veliko preskromni ljudje. Kadar se otresemo skromnosti, katere smo prinesli cele žaklje iz starega kraja, vsa stlačena v glavi, bodo naše slike večkrat približane v "angleških listih" in tudi opisi bodo točnejši.

Nekaterim ljudem je silno dolg čas. Ako ne bi imeli družbe, bi jim bil samomor edini izhod. Dolgčas ubijajo z neumnim govorančenjem, "prenašanjem pošte", brezpomembnim modrovanjem—pa kaj bi pravil!

V soboto na predavanje v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL. — V soboto dne 11. aprila ob 8. večer bo predaval v Slov. nar. domu pod avspicijo kluba št. 45. JSZ. sod. Jože Zavertnik, urednik "Prosvete", o temi "Taktika in organizacija". Sod. Jože Zavertnik že dolgo ni govoril v naši naselbini in po več letih ga imamo sedaj priliko zopet čuti. Vsi, ki se zanimajo za probleme ki se tičejo delavstva, vsi katerim znanje ni samo tjavendan izrečena beseda, pridite v soboto 11. aprila ob 8. zvečer v Slov. narodni dom.

Publikacijski odsek kluba št. 45.

Predavanja v klubu št. 1.

CHICAGO, ILL. — V petek dne 10. aprila bo predaval v dvorani SNPJ. sod. Chas. Pogorelec o časopisju s posebnim ozirom na časopisje, slovensko in drugo, ki je socialističnemu gibanju sovražno. Pričetek predavanja ob 8. zvečer. — P. O.

Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo.

CHICAGO, ILL. — Ker so stavbinska in posojilna društva javne kooperativne ustanove, katere služijo delavskemu sloju, je popolnoma na mestu, če se večkrat piše o njih.

V Chicagi obstoji poleg drugih številnih stavbinskih društev tudi "Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo," katero se je v teku šestih let obstanka nepričakovano lepo razvijalo. Njegova imovina tekoma omenjene dobe je znašala \$242,862.26.

Delnice "A" prve serije izdane pred šestimi leti in tremi meseci, so sedaj dozorele. Vrednost vsake znaša \$100; dobiček delničarjev je nad 7%. Vsi lastniki teh dozorelih deležev so obveščeni, da naj pridejo v petek zvečer dne 10. aprila v društven urad na 1900 W. 22nd St., kjer bodo prejeli čeke, ki so že gotovi, in jim torej ne bo treba čakati.

Jugoslovansko stavbinsko in posojilno društvo tvorijo z malimi izjemami sami Slovenci. V odboru društva so znani rojaki, ki so vsikdar pripravljeni dati pojasnila na vprašanja. To društvo je omogočilo že mnogim rojakom do lastnih domov, drugim pa služi kot hranilnica. Kakor druga stavbinska društva, tako je tudi to v teku kratkega časa od kar obstoji storilo mnogo za izboljšanje življenskega stanja svojih članov — to je, pomagalo jim je do udobnejših stanovanj in dalo jim je priliko hraniti ob dobri obrestni meri. To je zasluga kooperacije, na kateri slone stavbinska in posojilna društva. Kar eden ne zmore, jih je v stanju doseči več skupaj, zato želimo da nas bi bilo še več skupaj in bi dosegli še več na polju stavbinskih in posojilnih društev.

Joseph Steblay, tajnik.

NAŠI ODRI.

"Pahljaa gospe Windermere"

all

Duhovita satira o zakonski morali.

Tri dni po mojem imen-danu sem opazil dramatično društvo "Ivan Cankar" pred štirinajsto postajo križeve poti dilatantske dramatike. Izmučeno in oprazeno je klečalo pred to zadnjo postajo, katere je značila, da je njegova via dolorosa pri kraju. Uprizorilo je igro, o kateri se je A. B. Walkley izrazil v "Speaker" na sledeči način: "Človek, ki se ne nasmeje z radostjo dobrim rečem, katerih je vsepolno v tej igri, bi moral takoj k zdravniku; vsako odlašanje bi bilo prenevarno." Tako on pred nekakšnimi tridesetimi leti, ko je prvič videl to igro v gledališču St. James. Vratolomni poizkus, da se uspešno vprizori to igro le s štirinajstdnevnimi vajami se ni posrečil; posrečilo se je pa, da so nam pokazali razliko med "cow-boys" vrste drame in umetniško vrsto dram. Oscar Wilde je duševni papa te igre; želja po občudovanju je bila mama; sijajen učinek pa babica. V tem stavku je zapopadeno vse, kar je vrednega povedati o Wildeju kot dramatik.

V boljše ocenjevanje te igre je dobro raztolmačiti gotove stvari, katere ni niti en sam član dram. društva "Ivan Cankar" zapopadel. To sklepam na podlagi oglasov, izvlečkov ter programov te igre, kateri se je dalo naslov "Preganjanje ženske na slabem glasu". Ta naslov je bržkone izrodek možgan omejenega moralista. Ko je Wilde spisal to igro, je udaril po sodobnemu gledališču, katero je padlo do najnižje stopnje gledališča — sijajnost ter posnemanje mode. Kako naj sprijaznim z moralo vse ono, kar najdemo v tej igri? Pomislite, dobi se: duhovitost, kakršne ni bilo še v nobeni igri, katero je priredilo druž. "Ivan Cankar" to sezono, mirno živahnost, satira skrivajoča se za ljubkim nasmehom, pikrost ter pikantnost. Derviši morale so ji na vsak način hoteli pripetiti znak "moralna igra". Satira in duhovitost jim je ušla, zato so začeli pripisovati gotovim izrekom v igri moralni nauk, sploh, da je Wilde, pomislite, Wilde, spisal igro, katere služi namenu morale! Pokažite mi kje dobite kako moralo v tej igri, pa vam pokažem do kake stopnje se vas je avanziralo v moralistični armadi. Da se zopet ne ujam kak izmed mojih površnih kritikov, in ker ne maram nastavljati kakšnih zanj, poglejte kaj je Wilde pisal o umetnosti:

"Umetnost stoji nedosežno visoko nad moralami, ker njene oči gledajo le lepe stvari, nesmrtno, in vedno se spreminjajoče. K delokrogu moral spadajo le nižje in malovredne intelektualne plasti."

Ali se še kje dobi civiliziranega in kulturnega človeka, kateri bi trdil kaj takega o tej igri? Kje je moralist, kateri iztisne dober nauk iz tega stavka iz igre: "Človek se lahko upre vsaki stvari razen skušnjavam"? Kaj neki si mora moralist misliti o čudnem zaključku o ženski vesti? Wilde pravi, da je prav, da ta pošast ne dela nikakršnih preglavic večini žensk. Za katerim plotom se je zakopalo bajko, da so ženske dobre in slabe je znano vsem tistim, kateri ne trpijo na kronični morali. In ta igra, da bi naj bila moralna! Da ni, me največ veseli. Veselilo je tudi gledalce, ker kon-

čno se je igralo igro, katera nima večnega cilja kot na pr. "Rokovnjači".

Izvečka te igre, ako sodite o nji kot jaz, se ne more drugače napisati kot s citiranjem dovtipov, kateri lete kot pšice nad ubogim tisočkratnim premeljenim predmetom — zakon. Par citatov naj zadostuje onim, kateri se zanimajo za ta nezanimiv predmet.

"London je poln žensk, katere zaupajo svojim možem. Človek jih vedno lahko spozna. Izgledajo popolnoma nesrečne."

"Pregrešne ženske samo "badrajo" človeka; dobre dolgočasijo."

"Možki, kateri moralizira je navadno hinavec, in ženska, katera moralizira je največkrat neprivačna." Nedvomno vas bo to spomnilo na lepoticke, katere se dobe v rešilni armadi, sufragetkah, ženski-krščanski-temperenčni uniji itd.

Kaj neki je Wilde okusil, da je zapisal v igri tudi sledeči moralni nauk: "Ni je stvari na svetu, katera bi se dala primerjati udanosti omožene ženske. Ta udanost je stvar, o kateri noben oženem mož nič ne ve."

O sceneriji moram zabeležiti gotove pomanjkljivosti. V drugem dejanju bi bilo veliko boljše, da se v drugič spravi malo več svetlobe kot se je to storilo zadnjič. Ako me spomin ne vara, zahtevajo navodila, da se v tem dejanju pleše ne po godbi na glasovir, pač pa, da igra orkester. V tretjem dejanju ni bilo opaziti pomanjkanja preproge v ozadju odra. Pismo bi pa vsekakor moralo biti sežgano! Drugo je bilo primeroma dobro, ali pa bi izgledalo premalenkostno, da bi pisal o takih rečeh, kot na pr., da je gdč. Mary Grill imela v četrtem dejanju listek cene na obleki.

Ker ima ta igra življenje v sebi, bilo je pač nemogoče, da bi se je ne igralo v splošno zadovoljstvo ljudstva. G. Louis Truger mi je s silo iztrgal iz rok šopek cvetlic, katere sem hranil za zdravnika Mallyja in za go. A. Danilovo. To je storil še predno je izbleknil eno samo besedico. Takoj sem se nasmehnil; eni, večina pravzaprav, so se krohotoma smejali. Zapopadel je svojo ulogo in iztisnil iz nje vse, kar je Wilde namenil predstavljati. Dr. J. Mally je prvič igral za društvo "Ivan Cankar". Imel je še precej dober nastop kot Lord, toda od časa do časa je postajal premehaničen in nam naravnost čital svoje vrste. Vse drugače je to delal g. Truger. Čimbolj je igral, temveč življenja je vdihnil v svojo ulogo. Izmed vseh možkih sta se ta dva največ odlikovala.

Karakterizacije Mrs. Erlynne, ki jo je igrala ga. A. Danilova, ne morem še danes razjasniti čemu je bila taka, da bi bila Mrs. Erlynne v resnici ženska s figuro, kot se govori o nji, ne pa dobrorejene dobrosrčne, brezskrbne mame. Ga. Rogelj ali pa ga. Truger bi bolj odgovarjale tej zahtevi. O igranju moram povedati, da je bila ga. Danilo na stopnji hitro-pešajoče nekdanje profesionalne igralkke. Vendar se ji mora priznati, da med diletanti je njen bodoči nivo, kjer bo žela še marsikatero priznanje in slavo. Lady Windermere, gdč. Grill, in vojvodinja Berwick, ga. Truger, sta bili preveč razburjeni skozi vso igro. Prva v toliko, da je pozabila, da je vendar dama, druga pa je pokazala svojo razburjenost s tem, da je izpustila nekatere vrstice ter govorila kot vsi tisti igralci, kateri se niso v svojo ulogo zadostno poglobili — prehitro. Da bi bilo hitro skozi je bila njena glavna misel. Tako je tudi igrala. Prva je imela težko ulogo, ali večno vpije ni na mestu, pa če se vsa čustva borijo v njej.

O Lordih in njih soprogah naj zadostuje, da so precej slabo rabili svoje monokle, katerih niso imeli. Zgledali so kot kaka socialistična deputacija v starem

kraju. Lepe rdeče rože v gumbnicah, fraki, in negotov nastop.

Društvu gre največje priznanje, da si je sploh upalo spraviti kaj takšnega na oder. Začetek ni bil nikakšen uspeh. Kako neki naj bi bil, ko ni bilo zadosti vaj! To pa ne sme prestrašiti nikogar. Skromni začetki privedejo do zaželenega cilja. Poskusite še kaj takega in ljudje vam bodo hvaležni v ravnoisti meri, ako ne več, kot so vam bili zadnjič.

H koncu konec igre. Končati bi se morala s tem, da se Lord August vrne k Windermerovim ter pojasni, da je med njim in med Mrs. Erlynne vse dobro, ker mu je pojasnila svojo prisotnost v sobi Lorda Darlingtona. "Mojster" scenerije je zastor spustil ter pri tem okrajšal igro za ta mali pomembni prizorček. Ne verjamem, da se mu je kaj takega sploh naročilo. Torej ni bilo nič drugega kot samovoljno postopanje. To od strani človeka, ki gotovo nima niti najmanjšega pojma o igrar, katere se predstavljajo. Kdo mu je dal pravico krajšati dela dramatikov? Ali se smatra kompetentnim za tako delo! Nihče nima pravice ne dodajati, ne krajšati dela drugih! Sicer leži glavni vzrok v režiji ki ne skrbi da bi ta mojster scenerije prisostvoval skušnjam in ker ne zahteva, da bi igro pred vpriporitvijo vsaj enkrat prečital. Upati je, da se bo v bodoče temu storilo konec.

Joseph A. Siskovich.

Priredbe klubov J. S. Z.

Chicago, Ill.—Klub št. 1, predavanje in diskuzija o časopisju v petek dne 10. aprila v dvorani SNPJ. Predavatelj Chas. Pogorelec.

Waukegan, Ill.—Klub št. 45, predavanje "Organizacije in taktike" v soboto dne 11. aprila ob 8. zvečer v Slov. nar. domu. Predavatelj Jože Zavertnik.

Clinton, Ind. — Debsov shod v Capitol Theatre, Main St., v torek 14. aprila ob 7. zvečer.

Chicago, Ill.—Dramski odsek kluba št. 1 vpripori v nedeljo 19. aprila ob 3. popoldne v dvorani ČSPS. komedijo "Kirke" v 4. dejanjih.

Chicago, Ill. — Klub št. 1, predavanje "kakšna mora biti delavska organizacija v Ameriki, da ima delavstvo koristi od nje?" v petek 24. aprila v dvorani SNPJ. Predavatelj Jože Zavertnik.

Chicago, Ill. — Klub št. 1 in unija št. 104 L. G. W. U., prvomajska proslava v petek 1. maja v dvorani S. N. P. J.

Clinton, Ind. — Klub št. 41, prvomajska proslava v petek 1. maja.

Waukegan, Ill. — Klub št. 45, majska proslava v nedeljo 3. maja v Slov. nar. Domu. Na sporedu igra "Zadnji dan" iz Pariške komune, govori itd.

Detroit, Mich. — Klub št. 114, dramska predstava v nedeljo 10. maja. Vpriporjena bo burka "Španska muha."

Ali ste iz vaše nasebine že odposlali naročila za prvomajsko in slavnostno izdajo "Proletarca"? Ako ne, poskrbite, da ga pošljete čim prej.

Agitatorji na delu.

Naročnin na Proletarca so poslali:

Anton Žagar, na agitaciji po Illinoisu in Wis.	55
Vičič in Zakovšek, Waukegan in N. Chicago, Ill. ...	22
John Kriebel, Cleveland, O.	12
J. Kosin, Girard, O.	8
Joseph Presterl, Collinwood, O. ..	5
Chas. Pogorelec, Chicago, Ill.	5
Anton Zornik, Herminie, Pa.	5
John Shabus, Milwaukee, Wis.	5
Fr. Benchina, Chicago, Ill.	4
Louis Kveder, Penna.	3
J. Vitez, Pursglove, W. Va.	3
Frank Saje, Sheboygan, Wis.	3
Lucas Butya, Moon Run, Pa.	3
Frank Zalar, Onnalinda, Pa.	2
Joe Radelj, Cudahy, Wis.	2
George Kristell Acosta, Pa.	2
Louis Sterle, Krayn, Pa.	2
Joseph Klarich, Detroit, Michigan	2
Joseph Ovca, Springfield, Ill.	1
Anton Kovačič, Cliff Mine, Pa.	1
J. M. Stonich, Pueblo, Colo.	1
Frank Petavs, Little Falls, N. Y.	1
Joseph Ivec, Detroit, Mich.	1
Vin. Verhovnik, Universal, Ind.	1
L. Vodopivec, Wyano, Pa.	1
Joseph Tursich, Barberton, O.	1
Frank Bregar, Avella, Pa.	1
John Ban, Pittsburgh, Pa.	1
Rose Jereb, Rock Springs, Wyo.	1
Anton Maslo, Greensboro, Pa.	1
Anton Kuna, Library, Pa.	1
Joseph Čebular, Vandling, Pa.	1

Seznam priredb slovenskih organizacij v Chicagi.

Slavija, št. 1, SNPJ.—Plesna veselica v soboto 11. aprila v dvorani SNPJ.

Zveza slovenskih organizacij.—Plesna veselica v soboto 18. aprila, v Narodni dvorani.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 19. aprila v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.

Klub št. 1, JSZ.—Predavanje o delavskih organizacijah v petek večer 24. aprila v dvorani SNPJ.

Pevsko društvo Lira.—Koncert v nedeljo 26. aprila v dvorani SNPJ.

Klub št. 1 in krojaška unija št. 104 LGWU.—Prvomajska slavnost dne 1. maja zvečer v dvorani SNPJ.

Nada št. 102, SNPJ.—Domača zabava v soboto 2. maja v dvorani SNPJ.

Pevsko društvo Sava.—Koncert v nedeljo 3. maja v dvorani SNPJ.

Slov. postaja M. W. of A.—Plesna veselica v soboto 9. maja v dvorani SNPJ.

Pevsko društvo Slovan, koncert in veselica v nedeljo 10. maja v Hrvatskem domu, 96. cesta in Commercial Ave. (So. Chicago).

Slov. del. Sokol.—Pomladanski nastop v nedeljo 16. maja v Pilsen Sokol dvorani na S. Ashland in W. 18th St.

Društvo št. 1, SSPZ.—Piknik v nedeljo 21. junija na Sterzinarjevem vrtu v Willow Springs, Ill.

Zvon, št. 70 JSKJ.—Piknik v nedeljo 28. junija v Summit, Ill.

ČITAJ! ČITAJ!
VELIKO
PLESNO VESELICO
 —IN—
POTIČNI KONTEST
 priredi
DRUŠ. "SLAVIJA"
 št. 1, S. N. P. J.

v soboto večer dne 11. aprila

V DVORANI S. N. P. J.,

2657 So. Lawndale Ave.

VSTOPNINA 50c ZA OSEBO.

Vabimo cenjeno občinstvo iz Chicage in okolice na veliko vdeležbo. Na programu bo med drugim potični kontest; odločenih je 5 krasnih nagrad za one ki se udeležijo kontesta. Potice za kontest morajo biti v dvorani najkasneje ob 9. zvečer, da se vpišejo pri tajniku veselice odbora.

Kakor vedno, tako bo tudi sedaj vsestransko priskrbljeno da bo občinstvu najboljše postreženo. Kdor ne veruje, naj se pride prepričati.

Na veliko udeležbo ter veselo svidenje vam kliče
VESELIČNI ODBOR.

VESELE

VELIKONOČNE PRAZNIKE

želi

vsem svojim odjemalcem
 Slovincem in Hrvatom iz
 Clevelanda in okolice ter
 se priporoča za nadaljno
 naklonjenost

JOHN BRADAČ

pekarna in slaščičarna

v Slovenskem Narodnem Domu

6413 St. Clair Ave.,

CLEVELAND, O.

Zveza slovenskih organizacij. — Piknik v soboto 4. julija na Sterzinarjevem vrtu v Willow Springs, Ill.

Nada št. 102, SNPJ.—Plesna veselica v soboto 2. oktobra v dvorani SNPJ.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 25. oktobra v dvorani ČSPS., 1126 W. 18th St.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 29. novembra v dvorani SNPJ.

Klub št. 1, JSZ.—Silvestrova zabava 31. decembra v dvorani SNPJ.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 24. januarja 1926 v dvorani SNPJ.

Nada, št. 102, SNPJ.—Maškaradna veselica v soboto 6. februarja 1926 v dvorani SNPJ.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 14. marca 1926 v dvorani ČSPS.

Klub št. 1, JSZ.—Dramska predstava v nedeljo 2. maja 1926 v dvorani SNPJ.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912.

of Proletarec, published weekly at 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill., April 1st, 1925.

State of Illinois, County of Cook, ss.

Before me, a notary public, in and for the state and county aforesaid, personally appeared Charles Pogorelec, who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Proletarec and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management, of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to-wit:

1. That the names and addresses of the publisher, editor, managing editor and business managers are: Publisher, Jugoslav Workmen's Publishing Company, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; editor, Frank Zaits, 2439 S. Ridgeway Ave.; managing editor, Frank Zaits, 2439 S. Ridgeway Ave.; business manager, Charles Pogorelec, 2405 S. Hamlin Ave.

2. That the owners are: (give names and addresses of individual owners, or, if a corporation, give its name and the names and addresses of stockholders owning or holding 1 per cent or more of the total amount of stock.) Slovenian Section of the Jugoslav Socialist Federation.

Trustees: John Olip, 2426 S. Clifton Park Ave.; Frank Alekh, 2124 S. Crawford Ave.; Frank S. Tauchar, 2728 S. Ridgeway Ave.; Joseph Owen, 2752 S. Ridgeway Ave.; Philip Godina, 3211 S. Crawford Ave. All in Chicago, Ill.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's full knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in a capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest, direct or indirect, in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

CHARLES POGORELEC, Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 2nd day of April, 1925.

ANTON BINA, Notary Public.

(My commission expires December 20, 1926.)

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V COLLINWOODU.

Seje kluba št. 49 JSZ. se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldan v Kunčičevi dvorani, Waterloo Rd. Vse tiste ki simpatizirajo z našim gibanjem vabimo v naš krog. Sodrugi, agitirajte za pojačanje kluba! Udeležujte se redno sej, kajti agilnost organizacije je odvisna od agilnosti članov. — *Tajnik.*

Dobro zavarovanje se vedno izplača

DOBITE GA PRI

F. M. OPEKA
Zemljišča in zavarovalnina

NORTH CHICAGO, ILL.

Phone 2925

Vse spadajoče k zavarovanju

Zaloga Čevljev in Popravljalnica

NAJBOLJŠA KAKOVOST
NIZKE CENE

LOUIS ROSE

1732 Sheridan Rd.
NORTH CHICAGO, ILL.

Ljudje iz vseh krajev sveta

pošiljajo denar v vse kraje sveta — s posredovanjem dobre in izkušene poslužbe katero nudi po najnižji ceni največja jugoslovanska banka v Zedinjenih državah

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ceste,
CHICAGO, ILLINOIS.

(nastala z združenjem Kaspar State Bank in American State Bank)

KJER VARČNI
LJUDJE NALAGA-
JO REDNO IN IN-
VESTIRAJO RA-
ZUMNO.

Preskrbite si vožnje listke v Evropo z našim posredovanjem. Zastopamo vse prekomorske črte.

V vašem lastnem interesu je, da vprašate za cene pri nas.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na

dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

The Home Furniture Co., Not Inc.

POPOLNA ZALOGA POHISTVA

673-675 S. Sheridan Rd.

Waukegan, Ill.

IZREDNA RAZPRODAJA UMETNIH PREPROG

**GOLD SEAL CONGOLEUM
WALTONAS**

ARMSTRONG'S CORCOLIN PREPROGE

<i>Velikost</i>	<i>Cena</i>
6x9 čevljev.....	\$7.75
7½x9 čevljev.....	\$9.75
9x10½ čevljev.....	\$12.75
9x12 čevljev.....	\$14.75

D
o
k
l
e
r
t
r
a
j
a
z
a
l
o
g
a

D
o
k
l
e
r
t
r
a
j
a
z
a
l
o
g
a

6% IN VARNO

6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za na imenitnem prostoru ležečo lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe, največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom pri nabavi drv, preme-ga, koksa in peska.

924 McAllister Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo ob 9.30 dopoldne in vsako četrto soboto ob 7.30 zvečer v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejam in da agitira za pridobivanje novih članov, kajti čimveč nas bo, tem lažje bomo vodili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne sužnosti. — *Tajnik.*

SODRUGOM IN SOMIŠLJENIKOM V BARBERTONU, O.

Seje socialističnega kluba št. 232 JSZ. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10. dopoldne v dvorani samostojnega društva "Domovina" na Mulberry cesti. Apeliram na sodruge, da se redno udeležujejo klubovih sej, ker je vedno kaj zanivega na dnevnem redu. Tiste pa, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, vabim da se nam pridružijo in tako pomagajo v borbi za boljše pogoje življenja in za odpravo kapitalističnega režima samega. **TAJNIŠTVO KLUBA ŠT. 232.**

Ne misli da mnogo veš, pač pa, da hočeš vedeti več.

Preprečitev je boljša kot zdravljenje.

Nahajamo se v času v letu, ko se pojavla "flu" v manjši ali večji obliki. Na srečo pa je lahko spoznati znake njenega bližajočega se napada: bolečine po životu, oči pečejo, visoka temperatura in znaki onemoglosti. Kedar se pojavijo taki znaki, nehajte z delom in pojdite v postelj. Naprej pa glejte na to, da bo črevesje odprto! Storite to s Trinerjevim zdravilno grenkim vinom, ker to zdravilo izčisti črevesje brez vsakih bolečin. Vsadko, ki poskusi to zdravilo v slučajih želodčnih neredov kot so slab tek, slaba prebava, plini v črevah, glavoboli, nemarna jetra, vnetje ledvic, zguba energije in splošno slabo počutenje, bo zadovoljen z njegovim učinkom. Mr. Andrew Vanshura nam piše iz White Haven, Pa., 17. febr.: "Odkar jemljem Trinerjevo zdravilno grenko vino se počutim mnogo bolje." Tekom pomladi ne zanemarite imeti doma tudi Trinerjev Cough Sedative in Trinerjev Liniment, ki gotovo pomaga proti revmatizmu in nevralgiji! Če vam ne more postreči vaš lekarnar ali trgovec v sosesčini, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.30
VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Alexander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIVNICA, zbirka povesti in šrtic, broširana65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.45
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLOREJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOGIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODINE PAVLE, (I. Zorec), broširana40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana65
ZENINI NASE KOPENELE, (Rado Murnik), broširana30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50

PESMI IN POEZIJE.

BASNI, (Jean de la Fontaine, in francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupanič), pesmi, trda vezba75
MODERNA FRANCOŠKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana90
POHORŠKE POTI, (Janko Glaser), broširana35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20
STREP IZ JUDEJE, (J. S. Ma-char), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana25
SLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba50
TREBOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana75
TRISTIA EK SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupanič), pesnitve, broširana40

IGRE

ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana50
BENESKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana75
CARLJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanke, broširana25
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana35
NOČ NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana75
ROMANTICNE DUBE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih50
SEN KRESNE NOCI, (Wm. Shakespeare), vezana75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata30
ANGLSKO-SLOVENSKI BESEDNJAK, (Dr. J. P. Kern)	5.00